

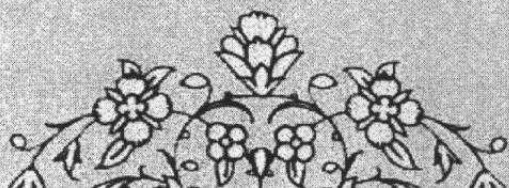
۱۴۰۳۵۵۵

بررسی قاعده حرمت
اعانه برائث
وعدوان و برخی
مصادیق آن

فهیمة ابراهیمی

دکتر صدیقه مصدق صدقی

سرشناسه	: ابراهیمی، فهیمه، ۱۳۵۷ -
عنوان قراردادی	: ایران، قوانین و احکام Iran. Laws, etc
عنوان و نام پدیدآور	: بررسی قاعده حرمت اعانه برائتم و عدوان و برخی مصادیق آن/ فهیمه ابراهیمی، صدیقه مصدق صدقی.
مشخصات نشر	: تهران: انتشارات رزا، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری	: ۹۵ص.
شابک	: ۱۳۰۰۰۰ ریال: 978-622-99198-0-4
وضعیت فهرست نویسی	: فیها
یادداشت	: کتابنامه: ص. [۹۴] - ۹۷؛ همچنین به صورت زیرنویس.
موضوع	: قاعده اعانه برائتم
موضوع	: *E'aneh Bar Esm formula (Islamic law)
موضوع	: فقه -- قواعد
موضوع	: Islamic law -- Formulae
شناسه افزوده	: مصدق صدقی، صدیقه، ۱۳۳۵ -
رده بندی کنگره	: ۱۶۹BP / ۱۳۹۷۵ ب۲ الف
رده بندی دیویی	: ۳۲/۳۹۷
شماره کتابت	: ۵۱۳۴۶۰۵
ملی	

شماره تماس پخش: ۰۹۱۲۳۱۱۷۵۶

عنوان کتاب: بررسی قاعده حرمت اعانه برائتم و عدوان و برخی مصادیق آن

نویسندگان: فهیمه ابراهیمی، دکتر صدیقه مصدق صدقی

ناشر: انتشارات رزا

سال چاپ: اول - ۹۷

بهاء: ۱۳۰۰۰۰ ریال

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۹۹۱۹۸-۰۰-۴

فهرست مطالب

۱۳	مقدمه
۱۵	فصل اول: کلیات
۱۹	معنای معاونت در متون نهی
۲۰	تعریف معاونت
۲۱	معنای لغوی و اصطلاحی اثم
۲۱	معنای لغوی اثم
۲۱	معنای اصطلاحی اثم
۲۱	معنای لغوی و اصطلاحی عدوان
۲۱	معنای لغوی عدوان
۲۲	معنای اصطلاحی عدوان
۲۲	معنای لغوی جرم
۲۳	شان نزول و معنا تفسیر آیه مبارکه
۲۳	شان نزول آیه
۲۳	معنا و تفسیر آیه
۲۵	ارتباط آیه شریفه با ماقبل و مابعد آن

فصل دوم: مدارک و مستندات قاعده حرمت «الاعانه علی الائم و العدوان» در فقه

۲۷	و حقوق
۳۰	دلالت صیغه امر تعاونوا بر وجوب

۳۰	مدارک و مستندات قاعده
۳۰	کتاب
۳۱	روایات
۳۱	عقل
۳۲	اجماع
۳۲	بررسی قاعده حرمت «الاعانة على الاثم و العدوان» در حقوق
۳۲	تعریف معاونت در جرم در حقوق اسلامی
۳۲	معنا و مفهوم معاونت از دیدگاه حقوق جزا
۳۳	شرایط تحقق معاونت در جرم
۳۵	مستقل یا غیر مستقل بودن معاونت در جرم
۳۶	بررسی مصادیق معاونت در جرم از نظر حقوق جزا
۳۶	تحریک کردن
۳۶	ترغیب
۳۷	تهدید
۳۷	تطمیع
۳۷	دسیسه، فریب و نیرنگ
۳۸	تهیه وسیله ارتکاب جرم
۳۸	ارائه طریق ارتکاب جرم
۳۸	تسهیل وقوع جرم
۳۹	نظریه‌ها پیرامون مجازات معاونت در جرم
۴۰	عناصر ضروری معاونت در جرم و شرایط آن
۴۰	سه عنصر ضروری معاونت در جرم
۴۰	عنصر قانونی
۴۰	عنصر مادی
۴۰	عنصر روانی
۴۱	بررسی رابطه معاونت با شرکت و تسبیب در جرم
۴۱	تفاوت معاونت و شرکت در جرم
۴۲	وجه افتراق و اشتراک معاونت و تسبیب در جرم
۴۲	معنای لغوی و اصطلاحی تسبیب
۴۳	تعریف تسبیب در فقه

۴۳	وجوه اشتراک تسبیب و معاونت
۴۳	وجوه افتراق معاونت و تسبیب در جرم
۴۴	وجوه افتراق و اشتراک از نظر مجازات
۴۴	تحقق معاونت در جرم
۴۵	جمع مباشر و سبب
۴۵	تاریخچه معاونت در جرم در حقوق جزای ایران

فصل سوم: مصادیق معاونت در پاره ای از جرایم

۵۱	معاونت در قتل نفس و قطع اعضا و مجازات آن در فقه
۵۱	معاونت در قتل از طریق امساک و مجازات آن
۵۲	معاونت در قتل از طریق نظارت و مجازات آن
۵۳	معاونت در قتل از طریق آمریت و مجازات آن
۵۵	معاونت در قتل از طریق اکراه
۵۵	معنای اکراه در اصطلاح فقه و عرف
۵۵	در اصطلاح فقه
۵۵	معنای اکراه در اصطلاح حقوق عرفی
۵۵	شرایط اکراه از دیدگاه فقه
۵۶	عدم توانایی مکره بر دفع تهدیدات اکراه کننده
۵۶	مجازات معاونت در قتل اکراه
۵۶	اکراه در قتل در جایی که مکره بچه یا دیوانه باشد
۵۷	اکراه نمودن فرد به قتل خود
۵۸	معاونت در قتل عضو از طریق اکراه
۵۸	معاونت در قتل نفس و قطع اعضا در حقوق و مجازات آن
۵۹	معاونت در قتل نفس در حقوق جزا و مجازات آن
۵۹	معاونت در قتل از طریق امساک و مجازات آن
۶۰	تعریف اکراه در حقوق جزای عرفی
۶۰	معاونت در قتل از طریق اکراه و مجازات آن
۶۰	مجازات معاونت در قطع عضو و مجازات آن
۶۱	معاونت در سقط جنین و مجازات آن
۶۱	معاونت در خلاف عفت عمومی و مصادیق و مجازات آن در فقه و حقوق

۶۱	قیادت از نظر فقه و مجازات
۶۲	مدارک و مستندات و حرمت قیادت
۶۲	ادله حرمت قیادت
۶۲	کتاب
۶۲	روایات
۶۲	عقل
۶۳	معاونت در جرایم مشروبات الکلی و مجازات آن
۶۳	معاونت در جرائم خلاف عفت و اخلاق عمومی در حقوق و مجازات آن
۶۳	معاونت در جرائم خلاف عفت و اخلاق عمومی
۶۵	قیادت از نظر قانون مجازات اسلامی
۶۵	معاونت در مشروبات الکلی در قانون
۶۵	مصادیق معاونت بر علیه امنیت و نظم داخلی و مجازات آن در فقه و حقوق
۶۵	مصادیق معاونت بر علیه اشخاص و نظم داخلی و مجازات آن در فقه
۶۵	معاونت در سرقت در دیدگاه علمای فقه و مجازات آن
۶۶	معاونت در محاربه در مجازات آن از نظر فقه
۶۸	مصادیق معاونت بر علیه اشخاص و نظم داخلی و مجازات آن در حقوق
۶۸	معاونت در سرقت و مجازات آن در حقوق جزایی ایران
۶۹	معاونت در محاربه و مجازات آن در حقوق جزایی ایران
۶۹	حکم خاص کلاهبرداری ناظر به مسائل فقهی و مجازات آن
۷۰	حکم خاص کلاهبرداری ناظر به مسائل ثبتی
۷۰	معاونت در جرایم غیر عمدی ناشی از تخلفات رانندگی و مجازات آن
۷۱	معاونت در جعل و تزویر و مجازات آن
۷۱	از نظر علم و اطلاع معاون از قصد مباشر جعل
۷۱	از نظر نحوه عملیات معاون جرم جعل
۷۲	جنبه روانی معاونت در جعل و تزویر
۷۲	مجازات معاونت در جرم جعل
۷۲	معاونت در جرم ارتشاء و کلاهبرداری
۷۳	معاونت بر علیه امنیت داخلی و خارجی و مجازات آن
۷۴	دلایل حرمت کمک به ظالمین
۷۴	کمک به ظالمین در راه ظلم و دلایل حرمت آن

۷۴	 کتاب
۷۵	 عقل
۷۵	 اجماع
۷۵	 روایات
۷۵	 کمک به ظالمین در راه غیر ظلم
۷۶	 روایات
۷۷	 نظر فقهای که قائل به تفصیل شده‌اند
۷۸	 قبول ولایت در حال اضطرار و اکراه
۷۸	 روایات
۷۹	 احکامات عقها
۸۴	 فصل چهارم: بحث و نتیجه‌گیری
۹۲	 فهرست منابع

مقدمه

در این کتاب به بحث و بررسی قاعده «حرمت الاعانه علی الاثم و العدوان و برخی مصادیق آن در فقه و عوق اسلامی» پرداخته شده است.

اساس این قاعده این شریفه از قرآن کریم است که تحت عنوان "اعانت بر اثم" آمده است و به گونه ایست که فردی نهایی عنصر مادی جرم را انجام میدهد اما دیگران شخص فاعل را در انجام آن کمک می‌نمایند که عمل این افراد در فقه اسلامی "اعانه بر اثم" اطلاق میشود. فقها کمک به ظالمین را حرام دانسته اند. اثم در لغت به معنای گناه، بزه و ذنب و عدوان به معنای ظلم و ستم و بدخواهی و بی‌عدالتی بیان شده است. در این قاعده معاون، تهیه کننده مقدمات فعل حرام یا جرم را برای حصول فعل مجرمانه در خارج تسهیل می‌کند. اعانه بر اثم در حقوق اسلامی تحت عنوان معاونت در جرم اطلاق می‌گردد معاونت در جرم عبارت است از همکاری و مساعدت با مباشر جرم به یکی از اشکال پیش بینی شده در قانون، بدون دخالت معاون در عنصر مادی آن جرم که این همکاری باید فعل یا رفتار با وقوع فعل اصلی باشد.

فقها در کتاب‌های فقهی خود کم و بیش به بررسی احکام و مصادیق اعانت بر اثم پرداخته‌اند. از مهم‌ترین این فقها شیخ اعظم می‌باشد که در کتاب گرانبهای خود "کاسب محرمه" به طور مبسوط به این مقوله پرداخته است. فقهای دیگر در کتاب‌های خود راجع به حدود، «باب سرقت و قیادت» معاونت در گناه را بیان کرده و مجازاتی برای آن‌ها تعیین کرده‌اند. همچنین علما در کتاب‌های خود در «باب قصاص» مصادیقی از معاونت در جرم را آورده‌اند.

در رابطه با این قاعده، علمای متقدم به طور مستقل تحت عنوان یک قاعده به موضوع نپرداخته‌اند ولی با استناد به آیه مذکور درباره حرمت کمک به گناه فتوا داده‌اند. مرحوم آیت‌الله سید میرزا حسن بجنوردی در کتاب القواعد الفقیه خود، جلد اول آیه شریفه را به‌عنوان یک قاعده مستقل مطرح نموده و به‌طور مفصل درباره این قاعده و دیگر مدارک و مستندات آن بحث و تبیین نموده است.

فقه‌ها برای اثبات این قاعده علاوه بر استناد به آیه شریفه، به روایات، عقل و اجماع نیز استناد کرده‌اند. در مورد مجازات معاونت در جرم در فقه اسلامی می‌توان گفت بعضی از موارد معاونت در بحث حدود می‌باشد؛ مثلاً در قیادت ۷۵ ضربه شلاق است که از طرف شارع مقدس تعیین شده است، ولی در اغلب موارد مجازات معاونت در جرم در فقه تحت عنوان تعزیرات قرار گرفته است. در حقوق جزای عرفی حقوقدانان به بررسی معاونت در جرم و مجازات آن پرداخته‌اند و آرای گوناگونی در این زمینه ارائه شده‌است:

(الف) گروهی از حقوقدانان از سیستمی پیروی کرده‌اند که در آن احکام و مجازات مجرم اصلی بر معاون جرم را جاری می‌سازند، حقوق فرانسه در ابتدا از این دیدگاه تبعیت می‌کرد این سیستم به نام سیستم استعاره مطلق مشهور بود.

(ب) گروه دیگری از حقوقدانان سیستمی را برای مجازات معاون در جرم تعیین کرده‌اند که در آن مجازات معاون کمتر از مباشر در جرم بوده و عموماً تا یک درجه کمتر از مجازات مجرم اصلی برای معاون مجازات مشخص می‌گردد. قوانین جزائی بعضی از کشورها از جمله بلژیک و آلمان در قرن نوزدهم از این نظریه پیروی می‌کردند.

(ج) سیستمی که معاون در جرم را یک کیفیت مشدد تلقی می‌کند. در این سیستم هرگاه جرمی از طرف چند نفر ارتکاب شود اجتماع آنها سبب تشدید مجازات می‌شود.

در حقوق جزای سابق ایران در ماده ۱۹۹ از قانون مجازات عمومی، مجازات معاون را چنین معین کرده‌است: «در مورد معاونین جرم محکمه می‌تواند نظر به اوضاع و احوال قضیه و یا نظر به کیفیات، معاونین جرم را به همان مجازاتی که برای شریک جرم مقدر کرده است محکوم نماید و یا مجازات وی را تا یک درجه تخفیف دهد». همچنین در ماده ۲۰۱ از همان قانون مصوب سال ۱۳۵۲ مجازات معاون در جنحه یا جنایت را به میزان مجازات در ارتکاب آن معین کرده است ولی ضمناً مقدر داشته که دادگاه می‌تواند نظر به اوضاع و احوال و میزان تأثیر عمل معاون، مجازات او را تخفیف دهد.

بعد از پیروزی انقلاب اسلامی قانون مجازات اسلامی مصوب سال ۱۳۶۱ معاون در جرم را صرفاً در جرائم تعزیری متصور می‌دانسته است ولی در قانون مجازات اسلامی مصوب سال ۱۳۷۰ در ماده ۴۳ دایره معاونت را وسیع‌تر کرده و شامل جرائم حدود نیز دانسته است؛ اما این ماده هم خالی از اشکال نبوده است زیرا؛ بر اساس ماده ۴۳ تکلیف موردی را که مباشر جرم مرتکب جرم شدیدتر از آنچه مقصود معاون بوده را مشخص ننموده است ولی قانون مجازات جدید مصوب ۱۳۹۲/۲/۱ به این ابهام در ذیل تبصره ماده ۱۲۶ قانون پاسخ داده است «چنانچه فاعل اصلی جرم، جرمی شدیدتر از آنچه مقصود معاون بوده، مرتکب شود، معاون به مجازات معاونت در جرم خفیف‌تر محکوم می‌شود.»